

En artikel fra *KRITISK DEBAT*

Nye perspektiver i EU

Skrevet af: **Jan Helbak** | Offentliggjort: 16. december 2018

G20-topmødet den 1.-2. december i Buenos Aires endte med en valen topmødeerklæring med fri fortolkningsret om ikke for alle – så i hvert fald for de stærkeste deltagere. Dertil hører EU ikke længere.

Alles opmærksomhed var rettet mod det efterfølgende topmøde mellem Trump og Xi Jinping. Resultatet blev, som det er alle bekendt, at den truende handelskrig blev udskudt i 90 dage. Ifølge Trump uden at USA gav substantielle indrømmelser, hvorimod Kina strakte sig vidt og åbnede for større import af amerikanske varer og nedsat told på biler. Det kan de gøre næsten omkostningsfrit, for bilsalget i Kina har været faldende længe. Ifølge Xi Jinping gav Kina næsten ingen indrømmelser og accepterede ikke amerikanernes krav om opgivelse af Kinas it-offensiv og åbning for amerikanske virksomheders ikke-kontrollerede investeringer i Kina. Andre temaer var bl.a. kinesiske virksomheders "manglende respekt" for intellektuelle rettigheder (IPO), og at vestlige firmaer som betingelse for at kunne operere i Kina stilles overfor krav om at udlevere vitale beskrivelser af deres produktionsprocesser, fabrikationshemmeligheder ol.

Mindre end en uge efter topmødet er der ikke mange, der ved, hvad der egentligt blev vedtaget. Hvor meget der er teatertorden og vanlige overdrivelser. Om Trump er gået styrket ud af mødet, eller om han bag kulissen har måtte renoncere på sin Rambo-politiske kurs. Han har jo også nok at gøre på hjemmefronten ved Det hvide Hus' svingdøre.

Men selv om det kun sporadisk blev kommenteret, var det iøjnefaldende så tilbagetrukket og ubetydelig en rolle, EU spillede. Der blev ikke taget meget notits af Angela Merkels og Macrons optræden og af gode grunde. De havde ikke noget at byde på og hverken var eller er i en position, hvor de kan stille krav – hverken økonomisk-handelsmæssige eller på det geo- og sikkerhedspolitiske område.

Der skulle dog ikke gå mange dage med diverse udlægninger af resultatet, før den egentlige dagsorden kom for en dag. Lørdag den 1. december blev den kinesiske it-gigant Huawei's finansdirektør tilbageholdt i Canada på begæring af USA. Hendes og selskabets brud på amerikansk lov består i, at de ad omveje har formidlet handler med Iran. Forinden havde USA lagt maksimalt pres på Tyskland og England for at få regeringerne til at gribe ind overfor Huawei's vækst. Huawei er førende indenfor 5G teknologi – det nye mobilnet – og regnes for at være en af verdens mest effektive it-virksomheder både hvad angår smartphones i den dyre ende og netværksudstyr. På blot en uge har de vestlige efterretningsvæsner og pressen gjort Huawei til en betydelig sikkerhedstrussel.

Som bekendt har Trump tidligere på året trukket USA ud af atomaftalen med Iran og truet alle – inklusive sine tætte alliancepartnere i NATO – med at ville straffe enhver europæisk virksomhed, der indgik handler med Iran. EU og Rusland har ikke trukket sig ud af aftalen og EU forsøger febrilsk at opbygge en sikker transfermekanisme, der gør det muligt for europæiske virksomheder at handle

med Iran uden at blive ramt. Løsningen er endnu ikke fundet, og den ene efter den anden af store europæiske virksomheder trækker sig fra handlen med Iran, der nu må forlade sig på Ruslands og Kinas støtte.

Beskatning af de store internetbaserede virksomheder, der opererer i Europa på et skattebegünstiget grundlag, er også blevet vandet ud, fordi Trump har truet med at gøre gengæld overfor Europas "jagt på sunde amerikanske virksomheder". Tyrkiet har allerede smagt kosten. Konsekvenserne af Trumps og USA's aggressive og atomiserende dominanspolitik symboliseres vel allerbedst af den faktiske udvikling af internettet, som er ved at blive delt i tre. Et i USA og USA-dominerede områder. Et i Kina og kinesisk-dominerede områder og et i Europa.

Endnu er disse spredte sammenstød og potentielle konflikter kun at betragte som tendenser. Men de langsigtede perspektiver er kendte, selv om de ikke indgår som dagsordenspunkter i den almindelige, politiske debat.

Det er også symptomatisk for EU's impotens, at mens EU-landenes finansministre mødtes den 3. december umiddelbart efter G20-topmødet for bl.a. at drøfte en reform af eurosystemet, et område, hvor uenigheden er åbenlys, offentliggjorde kommissionen den 5. december et *fact sheet*, hvis overskrift er: "Mod en stærkere international rolle for euroen".

Fredag den 7. december blev det ganske klart, hvorfor EU-kommissionen har spillet ud med sit strategipapir netop nu. For det første ønsker man at lægge maksimal politisk pres på statscheferne, der mødes den 14. december til topmøde, og for det andet har man ønsket at formulere et modsvar til det, man vidste ville komme fra Washington. Fredag skulle USA's udenrigsminister Mike Pompeo tale i Bruxelles. Han indledte sin tale med en konstatering af, at europæerne misforstår Trumps politik og ikke har sans for realiteterne.

Trump's "magt er ret"-politik er i dag forudsætningen for en ny, liberal verdensorden, som sikrer fred og skaber fremgang for alle. Pompeos begrundelse var den simple, at den herskende orden, som blev stadfæstet efter kommunismens implosion, er blevet udnyttet og ødelagt af hensynsløse og egoistiske aktører som Rusland, Kina og Iran. De multilaterale institutioner som IMF, OECD, WTO og Verdensbanken domineres af bureaukratier, der kun plejer egeninteresser, og Brexit har afsløret, at EU-eliten helt har mistet forbindelsen til det europæiske folk. Den verdensorden skal der ruskes op i.

For Trump står "America First" over alt andet. Samme linje skulle alle andre lande også føre. Hvis det sker, vil USA genoptage sit lederskab, men nu på en gennemsigtig og retfærdig måde. USA vil tage sig af og beskytte de lande, der bilateralt indgår retfærdige aftaler med USA. Springet i logikken er påfaldende, men det berørte ikke Pompeo.

Publikum var efter talen målløse. Det burde de ikke have været, for Mike Pompeos programerklæring har været Trumps erklærede politik, siden han indtog præsidentembedet. USA's dominans på verdensmarkedet skal opretholdes med alle tænkelige midler, selv om det kræver ofre hos de allierede. Hvis det ikke lykkes, bryder den amerikanske kapitalisme sammen. Kina skal inddæmmes og landets vækst på it-området hæmmes. EU og andre allierede skal underordne sig. Våbenarsenalet deles mellem militær overlegenhed og et dollarregime, der har underlagt det meste af de finansielle bevægelser amerikansk finansstruktur og regler. Som den kinesiske officer og videnskabsmand Wang Xiangsui formulerede det for snart tyve år siden, så handler moderne krigsførelse i dag om *ubegrænset* krig, hvilket involverer handel, økonomi, teknologi og psykologi. Altså det at alle samfundsområder indgår i kampen om verdensherredømmet – enten for at erobre det eller for at forsvare det. Nøjagtig det samme tema og indhold slog Steven Bannon an i et interview med Financial Times i 2002. En tankegang, der i dag ligger indvævet i amerikansk og kinesisk militær strategi og herredømmepolitik.

Hvor står EU?

EU er ved at blive radbrækket efter *firdelingsmetoden* – den henrettelsesmetode, der i middelalderen blev anvendt overfor særlige grove misdædere. En hest blev spændt for misdæderens lemmer og rev på den måde offeret over i fire dele. Deraf navnet.

Det samme billede kan man bruge på den aktuelle tilstand i EU. "Hanse-klubben", som består af otte medlemslande heriblandt Tyskland, Holland, Sverige og Danmark, vil på ingen måde opgive endsige opløse vækst- og stabilitetspagtens principper og den deraf afledte krisepolitik, herunder Finanspagten.

De sydeuropæiske lande går derimod efter at få ophævet eller i det mindste opløst krisepolitikken og dens vækstødelæggende konsekvenser. Samme sydeuropæiske opposition er dog ikke nær så homogen som Hanse-klubben. Spaniens premierminister Pedro Sánchez' politik for en euroreform spiller ikke sammen med den italienske regerings opgør med kommissionen, EU-fjendtlighed og udtalte nationalisme med racistiske undertoner.

Visegradgruppen i det tidligere kommunistiske Østeuropa former stadigt tydeligere konturerne af en alliance, hvor nationalismen og den autoritære parlamentarisme er gennemgående træk, og hvor man afviser enhver form for udbygget, solidarisk unionsintegration, herunder fælles flygtningepolitik.

Med Brexit og dens skæbne i det engelske politiske system, er det kun få, der kan overskue udmeldelsens langsigtede konsekvenser. Både for Englands sammenhængskraft og for, hvilken betydning udmeldelsen får for finanssektoren i hele Europa og de værdikæder, som England indgår i.

I forhold til dette *firtræk* står en Angela Merkel og en forpjuget Macron tilbage som de eneste regulære fortalere for en euroreform og en mere gennemgribende reform af EU's grundlagstraktat. De bliver flankeret af intellektuelle fra nær og fjern, men de har ikke folket med sig og ikke længere kraft og autoritet til at gennemtrumfe deres dagsorden.

Ti års samfundsødelæggende krisepolitik, hvor uligheden er vokset, hvor velfærdsinstitutioner enten er blevet nedlagt eller tømt for indhold, hvor de demokratiske debatter og institutioner er blevet omgået på politisk-teknokratisk vis, og hvor den nationale suverænitet er blevet indskrænket, har sat sit præg på den sociale- og kulturelle stabilitet og overordnede politiske balance mellem klasserne i Europa. Den samme krisepolitik, som f.eks. kom til udtryk ved afstraffelsen af Grækenland, har også opelsket en giftig, nationalkonservativ nationalisme i de fleste medlemslande. Den har sågar holdt sit indtog i Spanien med det yderste højreparti Vox' store fremgang ved valget i Andalusien. Alle forsøger at holde på det, de har, hvor pauvert det end er. Det er højreradikalismens og nationalkonservatismens drivmiddel. Men ingen andre har et bud, der er meget bedre.

Parolen er den samme overalt. Forsvar hvad der er tilbage af tidligere tiders velfærd. Hegn nationalstaten ind og luk EU ude. Stop flygtninge- og migrantstrømmen, så er der mere til os, der har tabt næsten alt efter ti års krisepolitik. De forskellige bevægelser kan kalde sig partier eller "gule veste" eller fodbold-hooligans eller.... Det er for så vidt underordnet. EU opleves ikke at repræsentere fremtiden længere - og i endnu mindre grad en bedre fremtid. Det transnationale perspektiv - "det europæiske fællesskab" - har kun bragt social dumping, forringelser på arbejdsmarkedet og en eksorbitant rigdomskoncentration, som ingen har kendt tidligere. Og når det kommer til stykket, kan EU alligevel ikke hamle op med USA og Kina. Så meget for de historiske europæiske værdier.

Så ikke alene er EU plaget af firtrækket, men Unionen har også mistet sine ledere. Ingen kan for tiden stå frem og hævde, at de tegner overenskomsten mellem europæisk kapitalisme og befolkningernes interesser. Tyskland er svækket og handler konservativt. Landets eksportstrategi leverer ikke længere. Frankrig styres af et politisk lag og en præsident på lerbødder uden rod i nogen af klasserne eller det klassiske politiske system. Macrons flamboyante Europa-projekt besidder ikke megen indre styrke, og hverken han eller andre tør tegne et billede af, hvem der skal tilføre visionerne tvingende, materiel kraft.

Finansministermødet

Som sagt mødtes EU's finansministre dagen efter G20-topmødet for at lande et kompromis om eurosamarbejdet og udforme et resolutionsgrundlag til ministertopmødet den 14. december.

Efter års diskussioner kunne ministrene stadig ikke blive enige om det vigtigste element i en

bankunion. Tyskland er sammen med bl.a. Holland og flere lande fra Hanse-klubben lodret imod en europæisk indskydergaranti og kriseløsningsmekanismer med mulig konsekvens for de tyske skatteydere. Man vil i lighed med hollænderne og dokumentet "*ESM Reform*" fra Hanse-klubben ikke betale for andre landes forventede overforbrug eller løsagtige finanspolitik. Omvendt vil Italien ikke acceptere bestemmelser, der gør det vanskeligere for den italienske stat at sælge statsobligationer på finansmarkederne.

Der er enighed om at styrke den *Europæiske Stabilitets Mekanisme (ESM)* som det potente redningsværktøj i tilfælde af kommende kriser. Men der er ikke enighed om, hvorvidt ESM skal flyttes over i Unionsfællesskabet, eller om den skal fortsætte som mellemstatslig ordning indenfor eurosamarbejdet. Der kunne også opnås enighed om, at ESM kan mediere forhandlingerne mellem skyldnerlande og kreditorerne, men ikke om kompetence og ikke om placeringen af denne kompetence, ligesom ECB's fremtid desangående heller ikke er afklaret. Med ECB's og centralbankchef Draghis udspil overfor finansmarkederne som erfaringsgrundlag, blev man også enige om at gøre det muligt at udstede statsobligationer for at forsvare de medlemslande, der måtte komme i kløerne på finansmarkederne og samtidig tvinge finansaktørerne til at nedskrive gælden. Men på bestemte betingelser som i det græske tilfælde.

Til gengæld var der hverken tilslutning til et stort og stabiliserende eurozone-budget og følgelig en slags finansminister eller det seneste tysk-franske forslag om en udvidelse af EU-budgettet med en større "krisekonto". Kun i den udstrækning, sådan som Hanse-klubben formulerede det, at udvidelsen går til at styrke konkurrencedygtigheden og den monetære disciplin. Altså et nej til næsten alle forslag, der afviger fra den nuværende krisepolitik og vækst- og stabilitetspagtens bestemmelser. I Hanse-klubben har man stadig, selv om det tyske eksempel burde skræmme, illusioner om, at EU kan komme ud af vækstkrisen gennem en aggressiv eksportpolitik og en tilsvarende hårdhændet udbudspolitik på arbejdsmarkedet.

Det sidste, man kunne enes om, var ad åre at omdanne ESM til en egentlig europæisk stabilitetsfond efter nogenlunde samme principper som IMF. Men arkitekturen og kompetencen forbliver vagt formuleret. Hvad finansministrene helt og aldeles udelukkede var dét, man kalder en "*transfer union*". Det vil sige en eller anden form for europæisk udligningspolitik kombineret med fremadrettet strukturpolitik, som ellers af de fleste EU-økonomer regnes for at være det vigtigste element til at genskabe og opretholde euroens stabilitet. Men nej, den politik, som ledte til krisen, og som op gennem historien har skærpet kriserne hver eneste gang (bl.a. krisepolitikken i 1929), skal videreføres. Kapitalproduktionen og markedet skal reguleres mindst muligt. Krisens samfundsmæssige konsekvenser besidder, som befolkningerne må forstå, også rensende elementer, hvor de svageste kapitalforetagende falder fra, og hvor arbejdskraften underordner sig de givne forhold og på den måde bidrager til at bringe økonomien på fode igen.

Den udgave af borgerskabets politiske økonomi har imidlertid spillet fallit i hele Europa og frembragt en helt ny og uforudsigelig social turbulens. Men indsigten er endnu ikke nået til de nordeuropæiske landes regeringer, og ingen politisk strømning eller klasseorgan har endnu opnået tilstrækkelig styrke til at formulere en klar genopretningsstrategi for opgøret på europæisk plan.

Kommissionen har lært lektien

Et par gange tidligere i kapitalismens historie (efter 1. Verdenskrig og i 1929) har de katastrofale konsekvenser af at fastholde en bestemt valuta som verdensvaluta på et verdensmarked i nedbrud vist sig. Det er de konsekvenser, som EU-kommissionen frygter, vil gentage sig med den nuværende ustabilitet på verdensmarkedet og USA's dominanspolitik. Selvfølgelig skriver man det ikke sådan. Det ville også være at betragte som en økonomisk krigserklæring overfor USA. Det magter hverken kommissionen eller statslederne.

I stedet indleder kommissionen sit omtalte udspil om euroen som reservevaluta med en nøgtern opregning af EU-økonomiernes afhængighed af dollarregimet, hvilket i dag til forskel fra tidligere uddyber den finansielle ustabilitet og underordner det europæiske erhvervsliv under USA's dominans. Det gælder på hele energiforsyningsmarkedet, hvor f.eks. olie handles i dollar. På råstofmarkedet og indenfor hele den finansielle sektor, hvor det er amerikanske regler, der gælder, og hvor en udelukkelse herfra kan få uoverskuelige følger for selv mellemstore kapitalnationer som Frankrig eller Tyskland.

Ifølge kommissionen er forudsætningen for, at EU kan beskytte sine borgere og virksomheder og nå frem til en nyregulering af et internationalt, multilateralt marked, at euroen bliver stærk nok til at optræde som reservevaluta på lige fod med andre store valutaer som betalings- og transaktionsvaluta indenfor de store handelsområder. Eller sagt mere ligefremt skal euroen opnå styrke til at udfordre dollarregimet og reducere USA's magt til at diktere udenrigs- og sikkerhedspolitikken og til at disciplinere alle konkurrenterne og deres indbyrdes relationer på verdensmarkedet.

Forudsætningen for at udfordre Trumps "magt er ret"-princip er ifølge kommissionen ikke at indgå nye konventioner men gennem en styrkelse af euroens stilling på verdensmarkedet. Men forudsætningen for, at det skal blive til virkelighed, er, at den europæiske økonomiske og monetære union udvikles videre med en regulær bankunion og tilføres en Kapital Markeds Union, hvor EU som helhed opnår samlet styrke og kompetence til at accelerere udviklingen af den europæiske industri med tilstrækkelig reguleret finansiel kraft. Hensigten er at styrke euroens rolle som betalings- og kreditmiddel indenfor fremtidens økonomiske nøgleområder. Her tænkes på områder som ny teknologi, transnationale værdigøgningskæder og især indenfor hele forsyningssektoren - EU er verdens største energiimportør. Målet for kommissionen er ganske simpelt at gøre op med USA's ensidige dominans udenfor egen jurisdiktion og tvinge en fælles, institutionaliseret og regelbaseret verdenshandel igennem, hvor ingen enkeltmagt kan diktere sine betingelser. Det gælder forsvaret for WTO, IMF, World bank, FN og multilaterale handelsaftaler og ikke mindst gælder det en anden regulering af finanssektoren, så dollaren ikke kan anvendes i et bestemt lands internationale magtpolitik.

Men, som kommissionen skriver, er disse mål ikke indenfor rækkevidde, med mindre euroen understøttes af en samlet, institutionaliseret finanspolitik i EU og en vækstpolitik, der skaber

stabilitet og tilstrækkelig finansiel sikkerhed med en fælles centralbank med tilstrækkelig kompetence til at optræde som "lender of last resort". Dertil kommer gennemførelse af en stabilitetspolitik i alle medlemslandene med kompetence til EU-kommissionen til at gribe ind for at sikre den fælles stabilitets- og udviklingspolitik. Dvs. at kommissionen konkret foreslår alle de foranstaltninger, som finansministrene lige har afvist, gennemført i fuld skala, herunder begrænsning af de enkelte medlemslandes finansielle suverænitet. Endvidere foreslår kommissionen gennemført en europæisk stabiliserende investeringsmekanisme og en udvidelse af strukturfondenes operationsområde, og sidst men ikke mindst foreslår man opbygningen af en egentlig europæisk valutafond til at sikre de enkelte medlemslandes stabilitet i krisesituationer, herunder muligheden af at udstede euroobligationer og indføre en omfattende clearing-institution for at regulere kapitalstrømmene indenfor EU. Som i virkelighedens verden også er forudsætningen for at håndhæve et egentligt europæisk skatteregime og oprette et uafhængigt europæisk betalingssystem.

Kommissionen nævner flere andre mindre spektakulære reformforslag. Men i sin konsekvens forudsætter kommissionens samlede sæt af forslag et opgør med det eksisterende grundlag for euroen og en betydelig styrkelse af EU's institutioner både internationalt og geopolitisk og overfor de tilsluttede medlemsstater. Kort sagt en yderligere integration og en forskydning af medlemslandenes politiske suverænitet til EU's overnationale institutioner. Kommissionens udspil skal også ses som en udfordring af eurolandenes bestræbelser for hver især at opbygge nye selvstændige nationale institutioner og mellemlandets netværk og afvise EU-fællesskabets grundpræmisser.

Kommissionsudspillet helt indlysende politiske svaghed er selvfølgelig, at det går uden om diskussionen af EU's sociale institutioner og aftaler og glider af på spørgsmålet om udformningen af en "transfer union" - altså udligningsmekanismer til at overføre overskud fra de stærkeste lande til udvikling af de svageste EU lande, hvilket selvfølgelig også indebærer en reform af EU's politiske system og institutioner for at sikre den nødvendige solidaritet og tillid i en union, der aktuelt brydes med det modsatte.

Det svære valg

Det første spørgsmål, der rejser sig, når man har fordøjet kommissionens udspil, er, om man endnu engang som med euroen i sin tid har til hensigt at udvide unionen i dybden gennem den negative integrations politik. Det vil sige ved gennem styrkede markedsmekanismer og initiering af nye økonomiske og finansielle institutioner at stille befolkningerne overfor et fait accompli, hvor den frembragte tilstand er uholdbar, med mindre der gennemføres politiske reformer, som sammenlagt udvider unionens kompetencer på nationalstaternes bekostning. Om befolkningerne så vil det eller ej.

Eller om kommissionen har set lyset og har gang i et opgør med alle de svagheder, som spærrer vejen for, at euroen på noget tidspunkt kan blive en stabil valuta og sikre den økonomiske, finansielle og sociale stabilitet i hele EU.

Men uanset bagvedliggende motiver og uanset en viden om, at kommissionen altid først og fremmest har kæret sig om at sikre europæisk erhvervsliv og de store kapitalinteresser - ofte i modsætning til de enkelte medlemslandes snævre erhvervsinteresser - påtvinger kommissionens angiveligt realistiske analyse alle politiske aktører i Unionen en stillingtagen, hvis kommissionen har ret i sin analyse.

Hvis det er tvivlsomt, om der ud i fremtiden kan føres en selvstændig økonomisk og social politik i EU og hvis det er tvivlsomt, om EU kan fastholde sin udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske suverænitet, så længe USA i forsvaret for egne dominansinteresser kan anvende sit dollarregime som bestemmende magtmiddel, hvad stiller man så op, når nu de enkelte medlemslandes ledere og regeringer ud fra kortsigtede, nationale interesser og stærkt påvirket af den nationale kapital konstant modarbejder de forslag, som kommissionen og meget få statsledere foreslår.

Det svære valg kan skærpes yderligere. Er kommissionens analyse korrekt og accepterer man præmissen, hvordan kan nogen så forestille sig at forsvare endsige udvikle en velfærdsunion eller genopbygge nationale velfærdsstater, der afgørende bryder med de vilkår, som den internationale kapitalisme under ledelse af USA opstiller - eller imødegå konsekvenserne af en udfoldet handelskrig og et anarki på verdensmarkedet, der ligger som styrende kurs for magtkampen mellem USA og Kina om dominansen på verdensmarkedet?

Man kan gå skridtet videre og spørge til, hvordan man forestiller sig, at de skærpede økonomiske og sociale modsætninger i Europa skal overvindes uden et opgør med krisepolitikken og en tilsvarende demokratisering af EU's institutioner og konstitutionelle grundlag. Det vil sige uden et opgør med borgerskabets politisk- økonomiske strategi, der i egen udsigtsløshed har sønderskudt alle forestillinger om social sammenhængskraft og enhed nationerne imellem indenfor Europas grænser. Altså dæmme op for den voksende højrenationalisme og enkeltlandenes bekræftelse og afhængighed af den strategi, som Mike Pompeo fremlagde i Bruxelles. Et Ungarn, et Polen, et Italien, et England osv. uden egen styrke udenfor EU passer perfekt som brikker i Pompeos programerklæring.

Svaret er, at de manglende svar kan henføres til, at statslederne og borgerskabet i Europa er i vildrede og hænger fast i de små, visionsløse skridts politik og først og fremmest klæber til forsvaret af de kortsigtede og snævre kapitalinteresser. Sådan som man handler i en interesseorganisation. Af frygt for deres egne befolkningers politikerlede og voksende animositet overfor EU viser der sig næppe nogen kraft, der umiddelbart tør anerkende konsekvenserne og de heraf følgende opgaver af kommissionens analyser. Alene af den grund, at det måtte føre til radikale ændringer af EU's politiske og institutionelle arkitektur og involvere befolkningerne i omfattende nyordninger, herunder udformningen af en politisk, demokratisk balance mellem de nationale demokratiske institutioner og EU's omformede institutioner. Helt konkret: En ændret magtdeling mellem nationale parlamenter, EUparlament, ministerråd og kommission.

Men det kan nu engang ikke lade sig gøre i virkelighedens verden at gennemføre store sociale- og

investeringsmæssige udligningsordninger uden politisk kontrol og solidarisk konsensus. Det kalder helt naturligt på en styrket overnational politisk legitimitet og autoritet. Finanspolitiske institutioner og bindende regler vil være nødvendige, men utilstrækkelige uden et nyt lederskab. Det samme gælder socialpolitikken og arbejdsmarkedspolitikken, hvad befolkningerne sådan bredt set nok kunne være interesseret i, men til gengæld ikke de nationale borgerskaber og erhvervslivet. Så dét spørgsmål melder sig, som kommissionen ikke svarer på overhovedet: hvilken social og politisk kraft skal egentlig gennemføre de reformer, som selv samme kommission finder afgørende, hvis EU og de enkelte medlemslande skal gøre sig håb om i fremtiden at føre en selvstændig politik både internt og på verdensmarkedet.

De folkelige kræfter, som de udfolder sig for tiden, går ikke den vej. Tværtimod vokser nationalkonservatismen og støtten til de parlamentariske regimer eller politiske partier eller kaotiske og anarkiske protestbevægelser. Ikke meget tyder på, at denne vækst kan stoppes på traditionel vis, hvor meget de etablerede partier og regeringspartier end sender budskabet om velfærd, fællesskab, lighed osv. Om det er i Tyskland, Frankrig, Holland, Italien, Spanien eller Danmark, er den udbredte folkestemning den samme: Manglende tillid til de politiske ledere og institutioner og manglende tro på, at der kan vise sig en politisk kraft stærk nok til at sikre befolkningerne en anden og mere tryk fremtid, hvor de – sådan billedligt talt – kan tale i telefon uden at frygte for overvågning af enten det kinesiske kommunistparti eller store amerikanske it-selskaber, der blæser højt og flot på de enkelte landes selvstændighed, borgernes integritet og nationale normer.

Og hvor befinder den europæiske arbejderbevægelse sig så henne i det spil? Kan den tænkes at træde til, når nu de borgerlige partier og regeringslederne ikke vil? De europæiske fagforeninger og deres sammenslutning ETUC barsler faktisk igen og igen med forslag til at samle de europæiske lønmodtagere om en fælles arbejdsmarkedspolitik, der sikrer anstændige jobs og lønninger. ETUC har også spillet ud med konkrete forslag til strukturpolitik, beskæftigelsespolitik, en social union etc. Men endnu har den europæiske fagbevægelse ikke forholdt sig til, hvordan det skal gøres, når deres medlemmers indtjeningsgrundlag kan trues af f.eks. USA's magtdemonstration overfor Iran eller bestræbelser for at holde konkurrerende it-virksomheder og bilproduktion nede. ETUC har heller ikke noget klart svar, hvordan politiske magtgrundlag skal etableres,

På den politiske front har de europæiske socialdemokratier nok at gøre med at vende tidens nedtur ved både ideologisk og konkret politisk at frigøre sig fra deres tidligere afmagtsbinding til det neoliberale maxime og dens ødelæggende medicin til at løse finanskrisens eftervirkninger. Men på trods af at socialdemokratierne i næsten alle de europæiske lande har måtte indkassere gevaldige valgnederlag og afgive stemmer til de nye nationalkonservative partier, har de samme partier endnu ikke formået at gennemføre de nødvendige ideologiske opgør og fremlægge realistiske visioner for en ny velfærdsstat og en ny samfundskontrakt, som de brede lønmodtagergrupper tør stole på. Tværtimod spiller centrum-venstre og faktisk også den europæiske venstrefløj stadig med på den nationale bølge og forsøger at hjemtage stemmer fra de nationalkonservative partier ved at lægge afstand til en videreudvikling af Unionen og dybere integration. Godt nok væmmes man ved den voksende ulighed og finanssektorens samfundsundergravende virksomhed. Man væmmes ved de transnationale virksomheders skatteunddragelse. Udflagningen af virksomheder mv. Og man væmmes ved, hvad man kalder, den "syge kapitalisme". Hertil og så ikke længere. For ét skridt længere, og socialdemokratierne eller centrum-venstre er ude i en direkte konfrontation med de

kapitalkræfter, der med de anarkiske tilstande på verdensmarkedet, kan mobilisere tilstrækkelig ødelæggende magt til at tryne selv et land som Tyskland og en eventuel fremtidig SPD-Die Grünen-Die Linke-regering.

Så ganske naturligt kommer de europæiske socialdemokratier ikke meget længere end til at formulere sympatiske programmer, som når de kiggес efter i sømmene og følges helt ud i deres yderste konsekvens, viser sig ikke at holde, fordi de konsekvent omgår en stillingtagen til magtspørgsmålet. Det vil sige besvarer spørgsmålet: Hvis vi gør, som vi siger og gerne vil, hvad bliver konsekvenserne så i overmorgen? Selv det britiske Labour, der har et program for gennationalisering og demokratisering af en række vigtige samfundsinstitutioner og virksomheder, kan ikke svare for sig, når der føres indvendinger mod programmet. Så som risikoen for kapitalflugt, og hvad en Labour-regering egentlig vil gøre ved det.

Paradokset og det nye perspektiv

Paradokset er, at kommissionen har fremlagt tanker om en radikal strategi for at redde europæisk kapitalisme og modgå den voksende sociale uro og nationalisme. Den strategi accepteres endnu ikke af den samme kapitalismes nationale repræsentanter og endnu mindre accepteres den af centrum-venstre, den europæiske venstrefløj og den europæiske arbejderbevægelse i egenskab af fagbevægelsen og socialdemokratierne. Og det til trods for, at samme strategi er det eneste realistiske grundlag for at opbygge en ny social bevægelse bag en vision om en omfattende social og demokratisk union – og ikke mindst som alternativ til socialdemokratiernes nationale blindgyde.

Forargelse over en syg kapitalisme og en anarkisk globalisering, der fastholder befolkninger i utryghed og udsigtsløshed, gør det ikke, og det ved de brede folkelige kræfter, som støtter de nationalkonservative tendenser og partier udmærket. De oplever jo, at de skal betale mere i skat uden at få noget den anden vej. De oplever et arbejdsmarked, hvor jobusikkerheden er blevet den nye norm. De oplever, at regeringerne ikke kan stoppe finansspekulation, hvidvask og skatteunddragelse. De oplever, at al snakken om at redde verden fra miljøkatastrofer ikke rækker, når det kommer til stykket. De oplever kort sagt, at den politiske elite taler og taler samtidig med, at livsvilkårene forringes for det store flertal – om det gælder arbejderklassen eller store dele af middelklassen.

Tilbage er så enten den rå protest – konsekvenserne ufortalt – eller at de partier, som hævder at varetage lønmodtagernes interesser og stå vagt om demokratiske værdier og den europæiske humanisme overskrider den hidtidige defensive politik og i opgøret med en mere og mere ufølsom kapitalisme tager kommissionens strategiske udkast som magtpolitisk udgangspunkt. Det vil sige omformer kommissionens strategi til et egentligt politisk grundlag for at rejse en massebevægelse for en demokratisk og social union, der også kan modstå trykket fra verdensmarkedet og spille en central rolle i formuleringen og realiseringen af en ny og afspændt verdensorden.

Hvor meget det tyske socialdemokrati, det danske socialdemokrati, det spanske socialistparti mv. end flirter med tanken om et opgør med den aktuelle krisepolitik, (finanspagten, budgetloven og den

øvrige følgelovgivning), så står det tilbage, at opgøret næppe lader sig gennemføre uden et nyt magtgrundlag til at indkapsle verdensmarkedets pres og uden institutioner og strategi for at neutralisere USA's ødelæggende dominanspolitik og genskabe en ny regelbaseret verdensorden baseret på stærke multilaterale institutioner.

Om kommissionens udspil får nogen gang på jorden, eller om statslederne trækker det længste strå og fortsætter deres "lille politik", som blot skærper de tendenser, der radbrækker og atomiserer Unionen, vil valgkampen frem til EU-parlamentsvalget give et fingerpeg om. Og slemt vil det se ud, hvis de nationalkonservative og højreradikale strømninger for alvor får fodfæste i parlamentet. I givet fald vil Pompeos - dvs. Trumps manifest - få betydelig indflydelse i EU og medvirke til at sikre USA's fortsatte vilkårlige herredømme. Europa vil som nu blive trukket ind i det ene ødelæggende opgør om verdensherredømmet efter det andet.

Hvad det europæiske borgerskab, de forskellige kapitalfraktioner og deres intellektuelle teknokratier ikke formår eller ikke vil formå, kan endnu engang blive opgaven for den europæiske arbejderbevægelse og lønmodtagerbevægelse i bredeste forstand at realisere.